

A. Kudła

Województwo katowickie

Ochrona Zabytków 12/3-4 (46-47), 268-269

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA

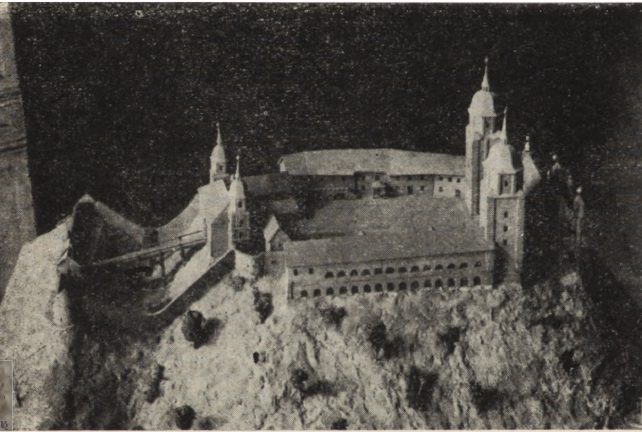
PRACE KONSERWATORSKIE

WOJEWÓDZTWO KATOWICKIE *

Ryc. 222. Toszek, woj. katowickie, Zamek — elewacja wschodnia skrzydła wschodniego od strony wjazdu.

Ryc. 223. Toszek, makieta zamku.

Ryc. 224. Ogrodzieniec, woj. katowickie. Zamek, elewacja południowo-wschodnia.

Sięgający XIII-wiecznych tradycji zespół zamkowy w Toszku na skutek kilku następujących po sobie kataklizmów został nam przekazany w formie prawie że martwej ruiny. Odbudową trwającą od 1956 r. objęte zostały wieże, część przybramowa, tzw. dom burgrabiego oraz stajnia, wzgl. późniejsza oranżeria. W trwałej ruinie pozostanie, będący integralnie związanym z zespołem, pałac Colonnów i mury okalające zamek. Przewiduje się zakończenie robót i oddanie obiektów na potrzeby kulturalno-społeczne miejscowej ludności na rok 1960. Dom burgrabiego zaadaptowano na schronisko P.T.T.K. (ryc. 222, 223).

Zamek Będziński, wchodzący w skład zachodniego systemu obronnego Kazimierza Wielkiego przetrwał do naszych czasów w postaci słabo czytelnej ruiny, powstałej na skutek zniszczeń spowodowanych wojnami, naturalnego procesu destrukcji, jak i historycznych restauracji Landiego z czasów Król. Kongresowego. Ostatnia restauracja przywróciła obiektowi jego XIV-wieczną formę architektoniczną. Równolegle do prac budowlanych przebiegały badania archeologiczne, które pozwoliły uczynić linię murów bramy zamku dolnego (ryc. 225). Obiekt zaadaptowano na muzeum historyczne ziem zagłębia śląskiego.

Zamek w Kończycach Małych skazany przez nieświadomych użytkowników na rozbiórkę, poddano w latach 1955—58 zabiegom konserwatorskim, polegającym na odstonięciu pięknych podcieni, loggii, wzmocnieniu konstrukcji, wykonaniu więźby dachowej, założeniu izolacji, odwodnieniu terenu, wymianie pokrycia dachowego oraz kapitalnym remoncie wnętrza. Obiekt ten odbudowywano pod kątem przystosowania go dla potrzeb miejscowych władz komunalnych oraz dla ośrodka kulturalno-oświatowego.

XVI-wieczny dwór obronny w Bziu, który został przez miejscową ludność zamieniony na kamieniołom, uratowano i po gruntownym remoncie przeznaczono na siedzibę Gromadzkiej Rady Narodowej, przedszkole i Ośrodek Zdrowia. Na uwagę zasługują zrekonstruowane szczyty renesansowe i zachowane otwory strzelnicze.

* Por. sprawozd. „Ochr. Zab.” 1954, nr 2.

Przez długie lata nie udawało się znaleźć użytkownika dla rokokowego pałacu w Sośnicowicach. Bogata ornamentyka elewacji, daleko posunięty stopień zniszczenia, a kryjący się za tym olbrzymi koszt odbudowy odstraszały inwestora. Prace związane z odbudową zostały jednak rozpoczęte w bieżącym roku i obiekt po odbudowie, która potrwa do r. 1962, zostanie zaadaptowany na szpital dla głęboko upośledzonych dzieci.

Poza tym na warsztacie konserwatorskim znajdują się zamki w Gliwicach, Zembrzydowicach oraz ruina ogrodziennecka. Szczególnie ta ostatnia zawiera bogatą problematykę konserwatorską, która zasługuje na obszernie omówienie (ryc. 224).

A. Kudła

PRACE REMONTOWO-KONSERWATORSKIE W ZAMKU ŁAŃCUCKIM

Zamek łańcucki zbudowany jest na „wolnym polu” na północny-wschód od miasta przy zbiegu głównych dróg do Krakowa, Lwowa i Leżajska. Posiadał on własne osobne umocnienia niezależne od fortyfikacji miejskich. Mury obronne o regularnym zarysie bastionowym w formie pięcioramiennej gwiazdy otaczają budynek mieszkalny. Do początku osiemnastego wieku za fosą w kierunku wewnętrznym istniały podwójne wały ziemne, na których stało osiemdziesiąt armat. Do wnętrza twierdzy prowadził od strony zachodniej most (dawniej zwodzony przy bramie), przerobiony później na stały. W obrębie fortecy znajdowały się koszary dla 400 ludzi załogi i stajnie dla koni. Zamek zbudował w stylu baroku włoskiego Maciej Trapola dla Stanisława Lubomirskiego hetmana wielkiego koronnego. Budowę zakończono w r. 1641. Właściwy budynek zamkowy (mieszczący obecnie muzeum wnętrz¹⁾ składał się z prostokątnej bryły z wewnętrznym prawie kwadratowym dziedzińcem. Od stro-

¹ Alfred Potocki, ostatni właściciel Łańcuta, opuszczając zamek w r. 1944 wywiózł za granicę 11 wagonów najcenniejszych dzieł sztuki, jak: zabytkowe meble, obrazy, dywany i drobne przedmioty przemysłu artystycznego. W czasie działań wojennych w r. 1944 wnętrze zamkowe niewiele ucierpiało dzięki postawie dawnej służby Potockiego oraz dowódcy wojsk radzieckich, który otoczył je opieką. Dopiero po r. 1945 różne instytucje (Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, Biblioteka Narodowa, Państwowy Instytut Sztuki, Muzeum Narodowe, Archiwum Gł. Akt Dawnych w Warszawie, Biblioteka Ossolineum we Wrocławiu) powoli zbierały potrzebne im eksponaty, książki i dokumenty. W ten sposób wzięto 31 rzeźb z okresu rzymskiego, około 500 dzieł związanych tematycznie ze sztuką oraz całe archiwum łącznie z fotografiami.

Ryc. 225. Będzin, woj. katowickie. Zamek, elewacja południowa.

ny południowej przylega drugi dziedzińiec na planie nieregularnego trapezu z ujmującymi go budowlami oficyn, wzniesionych w w. XVIII i na przełomie w. XIX/XX. Oficyny łączą się napowietrznym gankiem z oranżerią zbudowaną przy końcu w. XVIII według projektu Piotra Aignera (ryc. 227).

Ryc. 226. Łańcut. System alei łączących zamek z miastem i zwierzyńcem w XVIII wieku.

